





پژوهشکده شورای نگهبان

کد پستی: ۱۵۹۷۸۵۶۱۱۳

تلفن: ۰۲۱-۸۸۷۵۰۰۷۰

نمابر: ۰۲۱-۶۴۱۴۱۱۷

ccri.ac.ir

nashr-rc.ir

تهران، خیابان شهید بهشتی (۱۰)، خیابان شهید سرافراز، کوچه پنجم، پلاک ۱۱

مبانی نظرات شورای نگهبان

در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

(با اصلاحات و الحاقات بعدی)

برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان

نویسندگان:

دکتر محمد هادی توکل پور

دکتر مصطفی مسعودیان

دکتر فهیم مصطفی زاده،

دکتر کاظم کوهی اصفهانی

ناشر: پژوهشکده شورای نگهبان

نوبت چاپ: دوم - تابستان ۱۴۰۴ شمارگان: ۵۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۳۸۷-۶۵-۵



مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲

قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳

قانون اصلاح قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۴

(برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان)

سرشناسه: شورای نگهبان

عنوان و نام پدیدآور: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳ قانون اصلاح قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۴ (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان) / نویسندگان محمدهادی توکل پور،... [و دیگران]. مشخصات نشر: تهران: شورای نگهبان، پژوهشکده شورای نگهبان، ۱۴۰۰.

مشخصات ظاهری: ۹۴۳ ص.

شابک: ۵-۶۵-۸۳۷۸-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی: فایا

یادداشت: نویسندگان محمدهادی توکل پور، مصطفی مسعودیان، فهیم مصطفی زاده، کاظم کوهی اصفهانی. یادداشت: عنوان دیگر: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ (با اصلاحات و الحاقات بعدی) برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان.

عنوان دیگر: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ (با اصلاحات و الحاقات بعدی) برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان.

موضوع: شورای نگهبان -- صورت مذاکرات، Publication of proceeding -- Shoraye negahban

موضوع: شورای نگهبان -- مصوبات، Resolution -- Shoraye negahban

موضوع: آیین دادرسی جزایی -- ایران، Iran -- Criminal procedure

شناسه افزوده: توکل پور، محمدهادی، ۱۳۶۴ -

شناسه افزوده: شورای نگهبان. پژوهشکده شورای نگهبان

رده بندی کنگره: ۵۱۲ KMH۲

رده بندی دیویی: ۳۴۹/۵۵۰۵

اطلاعات رکورد کتابشناسی :

شماره کتابشناسی ملی: ۸۶۵۹۸۸۷

فهرست مطالب

مقدمه.....	۷
بخش نخست: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....	۱۳
درآمد: درباره قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲.....	۱۴
مرحله نخست بررسی مصوبه در شورای نگهبان.....	۱۶
نظر (مرحله نخست) شورای نگهبان.....	۲۹۲
مرحله دوم بررسی مصوبه در شورای نگهبان.....	۲۹۹
نظر (مرحله دوم) شورای نگهبان.....	۳۵۶
بررسی تکمیلی مرحله نخست مصوبه در شورای نگهبان.....	۳۵۸
نظر (تکمیلی) مرحله نخست شورای نگهبان.....	۴۴۶
مرحله سوم بررسی مصوبه در شورای نگهبان.....	۴۴۹
نظر (مرحله سوم) شورای نگهبان.....	۵۰۸
مرحله چهارم بررسی مصوبه در شورای نگهبان.....	۵۱۰
نظر (مرحله چهارم) شورای نگهبان.....	۵۴۱
مرحله پنجم بررسی مصوبه در شورای نگهبان.....	۵۴۲
نظر (نهایی) شورای نگهبان.....	۵۴۸

بخش دوم: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح	۵۴۹
درآمد: درباره قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی	۵۵۰
مرحله نخست بررسی مصوبه در شورای نگهبان	۵۵۲
نظر (مرحله نخست) شورای نگهبان	۶۸۲
مرحله دوم بررسی مصوبه در شورای نگهبان	۶۸۶
نظر (مرحله دوم) شورای نگهبان	۷۱۸
مرحله سوم بررسی مصوبه در شورای نگهبان	۷۱۹
نظر نهایی شورای نگهبان	۷۲۴

بخش سوم: مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون اصلاح قانون آیین دادرسی کیفری	۷۲۵
مرحله نخست بررسی مصوبه در شورای نگهبان	۷۲۹
نظر (مرحله نخست) شورای نگهبان	۷۵۷
مرحله دوم بررسی مصوبه در شورای نگهبان	۷۵۹
نظر نهایی شورای نگهبان	۷۶۸

بخش چهارم: قانون آیین دادرسی کیفری با اصلاحات و الحاقات بعدی	۷۶۹
بخش اول - کلیات	۷۷۰
بخش دوم - کشف جرم و تحقیقات مقدماتی	۷۷۵
بخش سوم - دادگاه‌های کیفری، رسیدگی و صدور رأی	۸۴۲
بخش چهارم - اعتراض به آراء	۸۷۳
بخش پنجم - اجرای احکام کیفری و اقدامات تأمینی و تربیتی	۸۹۰
بخش ششم - هزینه دادرسی	۹۰۹
بخش هفتم - سایر مقررات	۹۱۱
بخش هشتم - آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح	۹۱۳
بخش نهم - دادرسی الکترونیکی	۹۳۰
بخش دهم - آیین دادرسی جرائم رایانه‌ای	۹۳۶
بخش یازدهم - آیین دادرسی جرائم اشخاص حقوقی	۹۴۱
بخش دوازدهم - سایر مقررات	۹۴۲

مقدمه

«شورای نگهبان» به عنوان نهاد پاسداری‌کننده از موازین شرع و قانون اساسی، وظیفه‌ی خطیر بررسی کلیه‌ی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران را به عنوان یکی از وظایف مصرّح خویش در قانون اساسی بر عهده دارد تا قوانین و مقررات لازم‌الاجراء در جمهوری اسلامی ایران، مغایرتی با موازین شرع و قانون اساسی نداشته باشند. بدین‌سان، مجموعه نظرات ابرازی از سوی این نهاد در خلال بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی و اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار بوده و برای آحاد افراد جامعه قابل استفاده است؛ چه آنکه این نظرات، از جهتی شأن علمی و نظری دارد که می‌تواند مورد استفاده‌ی عموم علاقه‌مندان، به‌ویژه مجامع علمی- پژوهشی واقع شود و از جهتی دیگر، برای تنظیم قوانین و مقررات مورد نیاز در کشور، می‌تواند مورد توجه و استفاده‌ی سیاست‌گذاران و نقش‌آفرینان عرصه‌ی تقنین و اجرا قرار گیرد.

مقام معظم رهبری نیز در دیداری که با اعضای شورای محترم نگهبان در تاریخ ۱۳۷۹/۴/۲۸ داشتند، با تأکید بر اهمیت نظرات شورای نگهبان، خطاب به آنها فرمودند: «... مردم، مطلع نیستند... لازم است يك روال اطلاع‌رسانی منظم و مرتبی باشد که مردم در جریان قرار بگیرند، یا نظرات شورا مدوّن بشود و در اختیار اهل علم، حقوقدان‌ها، فقها و متخصصین بخش‌های مختلف گذاشته بشود؛ دانشگاه‌ها و حوزه‌ها ببینند و در جریان مباحث قرار گیرند؛ بیان شود در مورد این ماده‌ای که آنجا آمده، چه بحث‌هایی شده، تا رد شده است و چه اشکالاتی بود و بعد، آن اشکالات رفع شد یا تصویب شد و از این قبیل. ... الآن شما استدلال دارید، اما این استدلال برای مجلس، گاهی معلوم نیست، گاهی برای مجمع تشخیص هم درست معلوم نیست ... در حالی که خوب است در متن آن حکم اشاره‌ای به استدلال بشود و در يك محل جداگانه آن استدلال به تفصیل نوشته بشود. ... اینها چیزهایی است که بعد برای دیگری منبع و مدرک خواهد شد.»

بر همین اساس و در راستای پاسخگویی به این مطالبه‌ی به حق مقام معظم رهبری،

با تشکیل «پژوهشکده شورای نگهبان»، انجام فعالیت‌های علمی پیرامون نظرات شورای نگهبان به عنوان یکی از مأموریت‌های این مرکز، در چند قالب مختلف در دستور کار قرار گرفت. تدوین مجموعه نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات ادوار مختلف مجلس شورای اسلامی، تدوین مجموعه نظرات تفسیری و مشورتی شورای نگهبان راجع به اصول قانون اساسی، تدوین مجموعه نظرات فقهی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات دیوان عدالت اداری، تدوین نظرات فقهی و حقوقی شورای نگهبان در پاسخ به استعلامات اشخاص حقیقی و حقوقی، پیاده‌سازی، تنظیم و تدوین مشروح مذاکرات جلسات شورای نگهبان و راه‌اندازی سامانه‌ی اینترنتی جامع نظرات شورای نگهبان و بارگذاری کلیه‌ی نظرات شورای نگهبان بر روی پورتال پژوهشکده^۱ و در نهایت، استخراج مبانی نظرات و دلایل آرای شورای نگهبان، از جمله طرح‌هایی بود که برای عینیت بخشیدن به این مهم طراحی شد.

«مبانی نظرات شورای نگهبان» یا به عبارت دیگر «نظرات استدلالی شورای نگهبان»، که استخراج آنها در این پژوهشکده در قالب مجموعه‌ای منسجم و منظم به عنوان یکی از مهم‌ترین برنامه‌ها تعریف شده، عبارت است از: مجموعه استدلال‌های فقهی، حقوقی که اعضای محترم شورای نگهبان در جلسات بررسی مصوبات مجلس شورای اسلامی، بررسی اساسنامه‌های مصوب هیئت وزیران، بررسی اصول قانون اساسی برای ارائه‌ی نظریه تفسیری و... در خلال مباحث خویش بیان کرده‌اند. این مجموعه از استدلال‌ها و برداشت‌ها، در قالب یک دسته‌بندی منظم و منطقی براساس دیدگاه‌های مختلف مطرح شده در مذاکرات اعضای شورای نگهبان و با استناد و مستنبط از آن، به تفکیک هر ماده از مصوبه یا سؤال و استفسار، استخراج، تنقیح و تدوین شده است. هدف از تهیه‌ی این مجموعه، آشنا ساختن مخاطبان به‌ویژه مجامع حوزوی و دانشگاهی و مراجع قانون‌گذاری، سیاست‌گذاری و اجرایی کشور با مبانی و ادله‌ی فقهی و حقوقی نظرات شورای نگهبان است.

۱. نشانی اینترنتی سامانه جامع نظرات شورای نگهبان: <http://nazarat.shora-rc.ir>

نخستین ثمره‌ی این فعالیت علمی، پیش‌تر در سال ۱۳۹۱ با انتشار کتابی تحت عنوان «مبانی آراء و نظرات شورای نگهبان (مستنبط از مشروح مذاکرات سال ۱۳۸۷)» به زیور طبع آراسته شده بود. سپس پنج کتاب دیگر از این مجموعه با اندکی تغییر در شکل و محتوا نسبت به کار پیشین، تحت عنوان «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مصوبات و استفساریه‌های سال‌های ۱۳۹۰، ۱۳۹۱، ۱۳۹۲، ۱۳۹۳ و ۱۳۹۴ (برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان)»، به محضر جامعه‌ی علمی و اجرایی کشور تقدیم شد. در این میان، دو کتاب موضوعی تحت عنوان «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون برنامه پنجم توسعه و قوانین بودجه مربوط به آن (۱۳۸۹-۱۳۹۴)، برگرفته از مشروح مذاکرات شورای نگهبان» و «مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون مجازات اسلامی مصوب ۱۳۹۲» نیز با همین رویکرد ولی به صورت مجموعه‌ای موضوعی از مصوبات مجلس تألیف شد و به چاپ رسید. کتاب حاضر نیز با همین رویکرد در سه بخش، تحقیق و تنقیح مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲، قانون آیین دادرسی جرائم نیروهای مسلح و دادرسی الکترونیکی مصوب ۱۳۹۳ و قانون اصلاح قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۴ را سامان داده است. در پایان نیز متن نهایی قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ با آخرین اصلاحات ضمیمه شده است.

صرف نظر از حجم زیاد مواد قانون آیین دادرسی کیفری و به تبع آن، نظرات فراوان و البته مهم شورای نگهبان در خصوص مواد آن، اهمیت این قانون به عنوان یکی از قوانین کلیدی و اصلی موجود و لزوم توجه محافل قضایی و دانشگاهی به نظرات شورای نگهبان جهت تحلیل و تفسیر مواد آن و در نتیجه فهم و تبیین صحیح از این قانون، پژوهشکده شورای نگهبان را بر آن داشت تا استخراج مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص این قانون را به صورت ویژه در دستور کار خود قرار دهد و آن را در قالب کتابی مستقل به چاپ رساند.

این کتاب، در هر بخش، با توجه به مراحل رفت و برگشت مصوبه میان مجلس

شورای اسلامی و شورای نگهبان - از مصوبه‌ی نخست مجلس تا تأیید نهایی آن در شورای نگهبان - در چند قسمت تنظیم شده است و در هر قسمت، مبانی نظرات شورای نگهبان در خصوص مواد مورد بحث در آن مرحله را در خود جای داده است. بر این اساس، خواننده جهت مشاهده نظرات شورای نگهبان در خصوص يك ماده، باید حسب مورد به مراحل مختلف این کتاب مراجعه کرده و مبانی نظر شورا در خصوص آن ماده را پی جویی کند.

این کتاب محصول تلاش علمی جمعی از پژوهشگران این پژوهشگاه است که در سه مرحله به شرح زیر، اقدام به استخراج، تنقیح و تدوین مبانی نظرات شورای نگهبان کرده‌اند. در مرحله‌ی نخست، متن مشروح مذاکرات مربوط به هر موضوع، مطالعه و مبانی نظرات و استدلال‌های مطرح‌شده از سوی اعضای شورای نگهبان راجع به آن موضوع، استخراج و به صورت منقّح و دسته‌بندی‌شده تدوین می‌شود. در مرحله‌ی دوم (مرحله‌ی بازبینی)، برای اطمینان از صحت استنباط انجام‌شده از متن مشروح مذاکرات، با مطالعه‌ی مجدد متون مشروح مذاکرات اعضای شورای نگهبان، استدلال‌های استخراج‌شده در مرحله‌ی اول با متن مشروح مذاکرات تطبیق داده شده و عنداللزوم به اصلاح و تکمیل آنها مبادرت می‌شود. در مرحله‌ی سوم (مرحله‌ی نظارت)، يك بار دیگر متن کلیه‌ی استدلال‌های استخراج‌شده از حیث شکلی و محتوایی، به‌وسیله‌ی ناظر علمی، بازخوانی شده و ضمن بررسی انسجام درونی استدلال‌ها، متن نهایی برای انتشار تنظیم می‌شود.

در مجموعه‌ی حاضر، استخراج و تنقیح مبانی نظرات شورای نگهبان و نیز بازبینی آن، به طور مشترک توسط آقایان: دکتر محمد هادی توکل‌پور (استادیار گروه حقوق جزا و جرم‌شناسی دانشگاه علوم قضایی و پژوهشگر پژوهشگاه شورای نگهبان)، دکتر مصطفی مسعودیان (استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی دانشگاه شاهد و پژوهشگر پژوهشگاه شورای نگهبان) و دکتر فهیم مصطفی‌زاده (پژوهشگر پژوهشگاه شورای نگهبان)، انجام شده است و نظارت علمی بر آن نیز بر عهده‌ی آقای دکتر کاظم کوهی اصفهانی (مدیر

گروه مطالعات اسنادی پژوهشکده شورای نگهبان) بوده است که از زحمات این عزیزان سپاسگزاری می‌شود.

پژوهشکده شورای نگهبان امیدوار است با تولید و عرضه‌ی این مجموعه، علاوه بر حرکت در جهت تحقیق بخشی از منویات مقام معظم رهبری، خواسته‌ی جامعه‌ی علمی کشور و همچنین مراکز سیاست‌گذاری، تقنینی و اجرایی کشور را پاسخ گفته باشد. مسلماً انتشار و عرضه‌ی چنین آثاری می‌تواند ثمره‌ی بیش از سی سال مجاهدت و تلاش شورای نگهبان در پاسداری از شرع و قانون اساسی را در اختیار کلیه‌ی علاقمندان، به ویژه محافل علمی و پژوهشی، اعم از دانشگاهی و حوزوی قرار دهد و به غنی‌تر شدن هر چه بیشتر مباحث فقهی و حقوقی در کشور کمک کند.

و من الله التوفیق و علیه التکلان

پژوهشکده شورای نگهبان

پاییز ۱۴۰۰